

Světové ekonomické fórum 2014

Letos v lednu jednalo WEF mimo jiné o tom, jak sladit kvalifikace s potřebami trhu práce a jak budovat sociální partnerství pro lepší kvalifikace a lepší pracovní místa. Touto globální agendou se zabývala Rada pro zaměstnanost.

Hlavní zjištění

Kvalifikace jsou značným přínosem pro jednotlivce, podniky a společnost. Význam kvalifikací je ještě zřetelnější v dynamickém, globalizovaném světě. Podstatné je budování základních způsobilostí prohlubováním a zlepšováním kvality života v raném dětství. Zároveň je důležité zajistit, aby způsobilosti naučené ve škole byly relevantní pro svět práce; aby byly udržovány a dále zlepšovány v průběhu pracovního života; a aby byly uznávány a využívány zaměstnavateli, jakmile se lidé ocitnou na trhu práce.

Sladit kvalifikace a pracovní příležitosti se stává politickým zájmem, který má vysokou prioritu. K nesouladu v kvalifikacích dochází, mají-li pracovníci nižší nebo vyšší kvalifikace než vyžaduje pracovní místo. Někdy je nesoulad nevyhnutelný, protože trh práce staví zaměstnavatele a pracovníky před složitá rozhodnutí a závisí na mnoha vnějších faktorech. Avšak přetrvávající nesoulad v kvalifikacích je nákladný pro zaměstnavatele, pracovníky a společnost jako celek.

Nesoulad v kvalifikacích se stává mnohem výraznější v globální ekonomické krizi. Je to však hlavně strukturální problém, který existoval již před nedávným globálním ekonomickým zpomalením. Navzdory tomu, co tvrdí někteří komentátoři, proto nemůže být současná rekordně vysoká nezaměstnanost připsána nesouladu v kvalifikacích. Neexistuje žádný důkaz o tom, že úroveň kvalifikací se zhroutila během krize.

Mnozí zaměstnavatelé si stěžují, že mají potíže najít vhodně kvalifikované pracovníky. Ačkoliv část těchto obtíží je způsobena mezerami a deficitem v kvalifikacích v určitých sektorech, povoláních a regionech, jsou většinou vysvětlovány jinými faktory než kvalifikacemi, např. nekonkurenčními mzdami, neatraktivními pracovními podmínkami, špatným nábojem nových pracovníků a/nebo nesouladem mezi rozmístěním kvalifikací a pracovních míst. V důsledku toho lze mnohé nedostatky napravit změnami v profesní přípravě a v náborové praxi, i usnadňováním mobility pracovních sil.

Varovným fenoménem je velký nesoulad v kvalifikacích. Dochází k němu, je-li pracovníkova kvalifikace vyšší nebo nižší než ta, kterou vyžaduje pracovní místo, a ovlivňuje pracovníky, podniky a celé hospodářství.

Ačkoliv soulad mezi tím, co lidé skutečně mohou dělat a obsahem jejich zaměstnání, se může časem zlepšit, nesoulad v kvalifikacích může přetrvávat a mít nepříznivý nebo „odstrašující“ vliv na individuální kariéru. Kromě toho nevyužívané kvalifikace budou zakrňovat a povedou k částečné ztrátě (počátečních) investic do nich vložených. I když dojde k nápravě, může být nákladná a zabraňovat přijetí nových technologií.

Učňovství pro všechny

Slabé trhy práce a poptávka v některých zemích vedly k vážné krizi v nabídce pracovních míst, která zasáhla především mladé lidi. Zvláště vysoká nezaměstnanost mládeže a zvyšující se míra nadbytečně kvalifikovaných mezi těmi, kdo našli zaměstnání, ukazuje, že mladí lidé mají při vstupu na trh práce vážné problémy. Pro podniky je obtížné udržet si své dosavadní zaměstnance a nových pracovních míst se vytváří málo, a proto je pro lidi bez praxe velmi těžké úspěšně vstoupit na trh práce. Je také třeba udržovat a zvyšovat připravenost k práci u nezaměstnaných a vytvářet hospodářskou dynamiku, která by poháněla tvorbu nových pracovních míst.

Zaměstnavatelé obvykle hlásí nedostatek praktických zkušeností mezi absolventy škol. Avšak způsobilosti specifické pro zaměstnání a založené na práci je těžké si osvojit jinde než na pracovišti. Učňovství a poskytování profesní přípravy na pracovišti může pomoci mladým lidem i nezaměstnaným udržet si spojení s trhem práce a získat užitečné způsobilosti vztahující se k práci. V roce 2013 Rada pro zaměstnanost při WEF požadovala opatření, která by podpořila vytváření pracovních míst a zvýšila počet programů učňovství a profesní přípravy pro mladé lidi. Nedávno bylo vytvořeno několik politických iniciativ pro zavedení nebo rozšíření programů učňovství – viz strana 2.

Nabízení učňovství a profesní přípravy v širším rozsahu může krátkodobě pomoci a zároveň přinést střednědobý prospěch. Mladí lidé a nezaměstnaní se stanou aktivními na trhu práce a získají užitečné způsobilosti pro hledání vhodné práce, až se ekonomika zotaví. Učňovství je pro mladé lidi atraktivní, neboť kombinuje profesní přípravu s výdělkem, přístupem k sociálnímu zabezpečení a pracovnímu právu a vyšší pravděpodob-

ností získání zaměstnání. V rozvojových zemích je však problémem velký počet mládeže v informálním sektoru. Pro ně by mohly být systémy uznávající výsledky předchozího učení v kombinaci se zacílenou přípravou postupnou cestou do zaměstnání ve formálním sektoru.

Nedávný výzkum ukázal, že učňovství v zemích se silnými duálními systémy, které kombinují učení na pracovišti se školním vyučováním, mohou lépe plnit požadavky podniků na kvalifikace a zlepšovat vyhlídky na zaměstnání pro mladé lidi. Předávání pracovních zkušeností pomáhá odstraňovat mezery v kvalifikacích a poskytuje přípravu relevantní pro trh práce. Kvalitní učňovství umožňuje zaměstnavatelům nabízet inovativní přípravu, která odpovídá jejich bezprostředním potřebám a je spojena s vyšší produktivitou, lepšími příležitostmi pro udržitelnou zaměstnanost, lepšími pracovními podmínkami a vyšším přenosem kvalifikací v rámci sektorů i mezi nimi.

Nedávné iniciativy na podporu učňovství

Evropská aliance pro učňovství¹

Nově ustavená Evropská aliance pro učňovství (*European Alliance for Apprenticeships* – EAFA) se zaměřuje na zvýšení kvality a poskytování učňovství v Evropě a na změnu pohledu na tento druh vzdělávání. K dosažení tohoto cíle EAFA shromáždila veřejné úřady, podniky a sociální partnery, poskytovatele odborného vzdělávání a přípravy (OVP), zástupce mládeže, obchodní komory apod., aby koordinovali a rozšiřovali různé iniciativy pro úspěšné systémy učňovství. K práci EAFA konkrétně přispívají Evropská konfederace odborových svazů – ETUC, *BusinessEurope*, Evropská unie řemesel a malých a středních podniků – UEAPME, Evropské středisko zaměstnavatelů a podniků poskytujících veřejné služby – CEEP, *Eurochambres*, jednotlivé podniky a Evropský kulatý stůl průmyslníků – ERT. Cedefop poskytuje administrativní, monitorovací a analytickou podporu a Evropská nadace odborného vzdělávání – ETF podporuje principy EAFA v partnerských zemích.

Úkoly skupiny G20 v oblasti učňovství

Ministři práce a zaměstnanosti skupiny G20 se v roce 2012 zavázali zintenzivnit úsilí v potírání nezaměstnanosti a podzaměstnanosti mládeže. Zaměřují se na:

- podporování, případně posilování kvality systémů učňovství, která zaručí vysokou úroveň vyučování, adekvátní odměnu a odstraní zneužívání nízkých mezd;
- na programy, které se ukázaly účinné pro úspěšný přechod ze školy do zaměstnání;
- podporu praxí, přípravy na pracovišti, učňovství a profesní praxe;
- posilování sdílených zkušeností při navrhování a realizaci programů učňovství a zkoumání cest, jak iden-

tifikovat společné principy v zemích G20 usnadňováním dialogu mezi sociálními partnery, kteří si uvědomují význam učňovství;

- pokračování spolupráce s jinými ministerstvy a zainteresovanými stranami, poskytování kariérního poradenství, vzdělávání a usnadňování získávání způsobilosti se zaměřením na rozvíjení pracovních zkušeností a podporování slušné práce (*decent work*)².

Spolupráce mezi odbory a podniky na úrovni G20 pro rozšíření kvalitního učňovství

Proces G20 vyústil v užší spolupráci mezi podniky a odborovým hnutím, protože konzultace sociálních partnerů vedly k zaměření na společné prioritní oblasti včetně potřeby zvýšit investice do infrastruktury, investovat do kvalifikací a omezit informální práci.

Zástupci odborů a podniků koncipovali na základě studie řady úspěšných národních zkušeností soubor principů na podporu kvalitního učňovství. Kritéria ukazují, že úspěšné učňovství má odpovídat potřebám pracoviště a mít vlastní smluvní uspořádání na ochranu učňů. Musí být soustředěno na pracoviště, protože významná část přípravy by měla probíhat v podnicích a podporovat hladký přechod z přípravy do práce. To by mělo být kombinováno s kvalitními odbornými školaři s motivovanými učiteli a nejnovější technikou. Tyto systémy by měly být otevřeny i dospělým.

Globální síť učňovství

Globální síť učňovství (*Global Apprenticeships Network* – GAN) je aliance podporovaná podniky s cílem spojovat podnikové iniciativy týkající se kvalifikací a zaměstnaneckých příležitostí pro mladé lidi, zejména učňovství. GAN je síť podniků soukromého sektoru, podnikových svazů a asociací pro sdílení zkušeností dobré praxe a obhajování učňovství jako prostředku pro zaměstnatelnost a rozvoj způsobilostí mladých lidí. Iniciativa bude podporována předními podnikateli, kteří budou celosvětově propagovat učňovství a stáže. Budou se též zaměřovat na nezaměstnanost mládeže a na problémy nesouladu v kvalifikacích a zároveň posilovat konkurenční strategie svých podniků investicemi do pracovních sil.

Anna Konopásková

¹ *Evropská aliance pro učňovství. Zpravodaj, 7-8/2013, s. 8.*

² *Co to je, když se řekne slušná práce, Zpravodaj 2/2004, s. 3.*

Pramen: Matching Skills and Labour Market Needs : Building Social Partnerships for Better Skills and Better Jobs. Global Agenda Council on Employment. Davos-Klosters, Switzerland 22-25 January. World Economic Forum 2014. 27 s. http://www3.weforum.org/docs/GAC/2014/WEF_GAC_Employment_MatchingSkillsLabourMarket_Report_2014.pdf